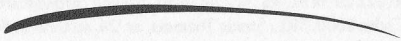

CARTIER POPULAR

Mircea STREINUL

Drama Casei Timoteu

Roman

CARTIER

Prolog

Sub spânzurătoare	7
-------------------------	---

Partea întâi

Mafteiu.....	25
--------------	----

Partea a doua

Zanchira	81
----------------	----

Partea a treia

Veronia	115
---------------	-----

Epilog

Socoteli de tot felul	279
-----------------------------	-----

Noaptea lui Dumitru Dunic sau întâmplarea cu Gheorghe Iuridovi.....	289
--	-----

Era și primăvara de vină sau întâmplarea cu un prieten al lui Bob Combra	303
---	-----

Prolog

Sub spânzurătoare

— A venit? întrebă, poate pentru a zecea oară în ziua aceea posomorâtă și friguroasă, domnul Igel, directorul închisorii, chinuindu-și mustățile arse de nicotină, care ascundeau sărăcia unei guri cu abia doi-trei dinți în gingiile de o culoare neplăcută ca a rămelor.

Răspunsul, negativ și de astă dată, îl scoase din sărite și, nemaiaivând răbdare să stea la biroul imens ca o criptă, acoperit cu colecții de legi și dosare voluminoase, legate cu șnururi, pecetluite și unsuroase, domnul director Igel se duse șchiopătând la fereastră, să privească spânzurătoarea din mijlocul curții vaste și pavate, pe care o înconjurau zidurile mohorâte și roase de intemperii ale penitenciarului din „Austria-Platz”.

— Hm! făcu domnul director, încercând să ghicească dacă ploaia asta afurisită va continua să-i frământă și mâine bietele oase chinuite de reumatism.

Omul de serviciu, obișnuit să-i citească gândurile, spuse respectuos:

— De mâine se-nseninează, domnule director!

Bătrânul, care crezuse că e singur în camera imensă și dușmănoasă, tresări speriat:

— Erai aici? Poți să te duci, Iancic. Adică, stai! Îl rog pe domnul subdirector Pasternak să poftească încoace. Dar imediat! M-ai înțeles? Imediat! Du-te! Mai ești aici?

Omul de serviciu dispăru ca o umbră după ușa îmbrăcată în piele sângerie și bătută cu ținte lucitoare de alamă.

— E-n toane bune der alte Herr? se-ngrijoră subdirectorul Pasternak, culegându-și ochii dintr-o carte, pe care o feri instinctiv de privirea curioasă a lui Iancic.

— Nu prea. Ploaia-l cam scoate din sărite pe domnul director. Afurisită boală reuma! Mă-ncearcă și pe mine câteodată, blestemata! deveni familiar camerierul.

„Domnul Igel iar o să-mi țină o conferință despre decadența disciplinei administrative și despre lipsa mea de patriotism...” — oftă subdirectorul, ale cărui sentimente de simpatie pentru social-democrația de la Viena, unde studiasse, erau cunoscute în întreg orașul.

Trecându-și mâna peste părul tuns cu mașina nr. 3, murmură un „Lua-l-ar dracu’!”, care se referea la „maniacul și senilul Herr Direktor”, și se grăbi să bată foarte-foarte respectuos la ușa „Diavolului șchiop”.

— Ia loc, domnule subdirector Israel Pasternak! și mâna osoasă și cu vine umflate a directorului indică un fotoliu cu arcuri plesnite, care împungeau nemilos pielea neagră, sco-rojită de vechime.

Pasternak se conformă și numai cu greu se decise să-și ridice privirea voalată de ochelari la fața omului de a cărui limbă ascutită tremurau până și pietrele penitenciarului din Cernăuți.

— Ei, ce ne facem, Pasternak?

Cum subdirectorului nu-i trecea prin cap despre ce e vorba, superiorul său se enervă și strigă de se auzi până-n coridor:

— Ce te uiți așa la mine? Evident că mă gândesc la călău. Bine-nțeles, dumneata n-ai habar de nimic! Măine-dimineață

trebuie să fie spânzurat un om aici, dar onorabilul domn Israel Pasternak se distrează cu romanele acelea imorale, pe care m-aș jena să le iau în mână. Domnul consilier mi-a comunicat că Timoteiu trebuie executat neapărat mâine în zorii zilei. Cererea de grațiere a fost respinsă de prea luminatul nostru Împărat, așa că... Hm! Doamne, Dumnezeule! Afurisit lucru...

— Cred că diligența de la Lemberg nu va întârzia prea mult și condamnatul va putea fi...

— Dumneata crezi! Dumneata crezi! Crezi! Crezi! Crezi! Puțin mă interesează ce crezi dumneata! Dacă nu întârziai adresa către directorul închisorii din Lemberg, călăul era încă de ieri aici! Dar dumneata ai alte griji... Romane! Ca mâine o să află că întreții vreo... Na! Atâta ți-ar trebui! Eu nu admit cocote în casa funcționarilor mei.

„Afurisit individ! Doamne, greu e să ai un director bolnav de reumatism! Și măgarul acela de Iancic nu și-a putut ține gura cu cărțile mele...” — se gândi amărât și furios Pasternak, rozându-și nervos unghiile tăiate în formă de semilună.

— Dacă până la orele șase seara călăul nu va fi aici, să faci o adresă către domnul consilier și să mi-o aduci s-o semnez. Și bagă de seamă să nu mi-o scrii pe coperta vreunui roman de-al dumitale! pufni batjocoritor Igel.

„Mânia zeilor asupra ta!” se gândi și mai furios subdirectorul, ridicându-se să plece.

— La câțiva pași de noi un om își așteaptă moartea și dumneata ești de-un calm atât de nesimțit, încât... încât... pleacă, domnule!

Pasternak se retrase cu o adâncă plecăciune și închise fără zgomot ușa după sine. În coridor, se izbi de Iancic, care-și permise să-l întrebe perfid:

— Cum l-ați găsit dispus pe Herr Direktor?

Subdirectorul clătină evaziv din cap și-și jură să nu-i mai dea niciodată bacșișuri Kammerdienerului „impertinent și smecher”.

În biroul său, directorul se plimba tot mai nervos încoace și-ncolo. Încercase să citească o revistă de criminalogie din Viena, dar după cinci minute o aruncă plictisit și enervat. Așezându-se iarăși la birou, deschise dosarul celui ce-și aștepta moartea și reciti poate pentru a suta oară:

Culpa: crimă premeditată;
condamnatul: Inochent Timoteiu, agricultor, în etate de 24 de ani, în deplinătatea facultăților mintale;
victima: Toader Timoteiu, părintele condamnatului;
sentința: condamnare la moarte prin strangulare.

Directorul își apăsă cu pumnii săi uscați și mici tâmpile și gemu. Niciun condamnat nu-l tulburase atât de mult ca acest Inochențiu Timoteiu. Dorise din toată inima ca împăratul să-l grațieze și, prin absurd, chiar sperase acest lucru. Totul îi părea atât de ciudat, încât, împotriva realității, se-ntreba dacă Inochent Timoteiu comisese într-adevăr crima aceea, care pasionase cercurile judiciare din întreaga Austrie.

Seara începuse să se lase prin ploaia mărunță, care-l îmbolnăvea pe director, și Iancic aprinse lampa chioară de pe birou. Pasternak aduse adresa de amânare a execuției, când camelierul se-apropie pe vârful picioarelor, plecându-se ca pentru a spune ceva tainic.

— Domnule director... Nu mai e nevoie să iscăliți... A venit... A venit chiar acum... Așteaptă în coridor...

— A venit..., și directorul se scutură ca de frig. Să se prezinte!

Călăul, îmbrăcat într-o largă manta de călătorie, își făcu sfios apariția.

— Să trăiți, domnule director! Am primit abia ieri ordinul... Cu toate că l-am primit cam târziu, aș fi sosit mai curând, însă drumurile-s grozav de desfundate. În Galiția plouă de-o săptămână... Când trebuie să aibă loc execuția?

— Măine în zorii zilei. Deci pe la orele cinci... Apucă-te imediat de lucru... Iar dumneata, Pasternak, vezi să i se pună la dispoziție toate cele necesare.

— Am înțeles... Să trăiți, domnule director!

Călăul ieși urmat de Pasternak.

Oftând, directorul îi porunci lui Iancic s-aprindă un felinar.

— Du-mă la condamnat.

O luă prin coridoarele întortocheate ale închisorii. Pașii lor răsunau a piatră goală; umbrele tremurau pe zidurile mucegăite; câte-un șobolan chițăia înspăimântat de lumină, încurcându-se între picioarele camelierului care mergea înaintea directorului. O tăcere aproape nefirească domnea în această clădire uriașă, ale cărei coridoare fără sfârșit dădeau impresia unui labirint. Niciun lanț nu se mișca. Deținuții parcă își țineau răsuflarea și noaptea mocnea a umezeală în ziduri, iar lumina felinarului părea un fluture cu zbor nesigur.

În curte, călăul și ajutoarele sale controlau spânzurătoria, de-al cărei cârlig fusese prinsă o frânghie nouă, căci cea veche putrezise.

Apoi, ajutoarele călăului trecură în atelierul de tâmplărie al închisorii, ca să pregătească sicriul, și, în curând, loviturile surde ale topoarelor sparseră liniștea nopții. Fiecare lovitură parcă bătea un cui în inima deținuților, care începeau să se agite surd în celulele friguroase și pline de șobolani pitiți în ungherele umede.

Iancic veni la călău:

— Domnul director m-a trimis să-ți arăt odaia dumată... Am făcut și-oleacă de foc, că noaptea aiasta are să fie cam răcoroasă... Sunt trei paturi în ea...

— Nu-i nicio grabă, domnule Iancic. Mai bine să fumăm o țigară aici, sub streășină, pân-or termina ajutoarele mele cu sicriul. Doamne, cumplit m-a zdruncinat călătoria asta! Mi se părea mereu că nu se mai sfârșește... Așa niște ploi n-au mai pomenit din opt sute trezeci! Potop, nu alta!

Călăul avea o voce moale, obosită și, uneori, abia șoptită. În etate de 50 de ani, părea, totuși, mai bătrân și avea o privire sfioasă de om nenorocit. Îmbrăcat în haine cuviincioase, cam demodate, făcea impresia unui negustor. Lui Iancic îi plăcea să stea de vorbă cu dânsul, căci călăul știa întotdeauna o mulțime de noutăți sau de istorii ciudate cu iz mucegăit de cimitir.

— Am avut de lucru în ultimul timp. Alaltăieri, am spânzurat o femeie la Lemberg. Și-a ucis ibovnicul, ca să-l prade. Urât s-a mai zbatut! M-a zgâriat, m-a mușcat... A trebuit să-i leg mâinile. Da' aiasta, al vostru, ce-a făptuit? Ha? Am auzit că-i un biet tinerel... Tare mă ustură inima când trebuie să execut un om tânăr...

— Și-a omorât tatăl.

— Țîț! Cumplit lucru!

Capătul țigărilor lucea în întuneric. Ploaia ropotea acumă și acoperișul de tablă al clădirii suna ca o darabană. Pe stradă, trecea uneori câte-o căruță, însă huruitul roților abia de se auzea prin zgomotul ploii.

În celula condamnatului la moarte nu pătrundea niciun sunet. Flacăra felinarului pâlpâia sărac, așa că ungherele rămăneau întunecate, ascunzând țeșăturile păianjenilor. Directorul se-așezase pe-o laviță și se gândea cum să înceapă. Celorlalți condamnați la moarte, care trecuseră pe-aici, le spusese în-

totdeauna brusc, fără milă: „Măine ai să fii spânzurat! Să-ți trimit un preot?” – dar acestuia parcă nu-i putea vorbi astfel.

— Șezi, măi băiete..., îl îndemnă cu glas blând directorul.

Condamnatul se supuse și se-așeză pe scândura goală a patului de fier.

— Măi băiete... Măria sa împăratul... a... respins cererea ta de grațiere... Dumnezeu să te ierte, căci mâine-dimineață... mâine dimineață, știi tu... Hm!

Flăcăul dădu din cap c-a înțeles.

Directorul reluă cu glas stins și jalnic:

— Cum de ți-ai ucis tatăl, măi băiete, că doar ești om întreg și cu judecată?

Flăcăul își strânse a tăcere încăpățânată dinții.

Renunțând să insiste, directorul oftă; apoi, continuă:

— A fost vara ta pe la noi...

Condamnatul se ghemui în sine și ochii îi luciră atât de chinuit, încât bătrânul funcționar simți o milă cum n-o avu-se, niciodată, față de nimeni.

— Vara ta a născut. E băiat.

Flăcăul sări în picioare; părea buimac; apoi, ochii îi sticliră de bucurie, însă – aproape imediat – își reluă vechea înfățișare și se-așeză iarăși pe marginea patului, care scârțâi jalnic din încheieturile ruginite.

Directorul făcu o ultimă încercare:

— De ce vrei să duci în mormânt taina omorului tău? Tăcând, iei cu tine un păcat cumplit de greu asupra ta.

Văzând că nu va mai putea scoate nimic din gura băietanului, directorul se ridică.

— Ți trimit un preot...

Timoteiu dădu negativ din cap și directorul plecă mai turburat decât venise. După câteva minute, se arătă călăul,

care-i scurtă condamnatului părul de la ceafă. Terminând, îl îmbie cu o țigară; flăcăul o primi, fumând-o lacom. De crimă, călăul nu pomeni nimic. Știa că nu are niciun sens să discute despre culpa lor cu condamnații. În schimb, îl încurajă cu multă simpatie pe Inochent, care-l privea ca dintr-o depărtare nesfârșită.

— Să n-ai nicio teamă... Moartea prin spânzurătoare n-are nimic îngrozitor în ea. Aproape că nici n-o simți. Aș putea spune că e chiar plăcută... Mai rău îi în Franța, căci acolo le taie oamenilor capul. Așa însă nici nu prinzi de veste că mori. Să știi, dragule, că am mâna pricepută la legarea lațului... – și, lăsându-i un pachet întreg de țigări, se duse, căci Iancic îl aștepta ca să meargă amândoi la o cârciumă din Mehlplatz, unde se petrecea bine, căci erau și femei frumoase acolo; în stradă călăul îi spuse lui Iancic: – Săracu' băietan! Are ochi atât de blânzi... Cum de-a ucis?

— N-a vrut să mărturisească din ce pricină și-a omorât părintele. Jurații erau tare mânioși că nu puteau scoate nicio vorbă de la dânsul. Amu, are un băiat, făcut cu o vară de a lui, pe care tot Timoteiu îl cheamă.

Încet-încet, trecură la alte subiecte. Lui Iancic îi plăcea să discute cu călăul. Amândoi holtei bătrâni și se-nțelegeau bine întreolaltă. „Săracu' Laufer...” – își spunea de multe ori Iancic. „Ce-i de vină dacă e călău?” – și făcea un semn nelămurit către cer.

Amândoi petrecură până aproape de miezul nopții, când se despărțiră cu asigurări reciproce de amicitie eternă. Laufer ajunsese pe la ora 1 din noapte acasă, căci se tot oprise în drum, vorbind verzi și uscate cu felinarele, care aveau chef strașnic de taifas. În odaia din parterul închisorii era cald și plăcut, căci Iancic nu economisise cu lemnele înainte de a ieși în oraș.

Făcând lumină, Laufer constată că primele două ajutoare se duseseră de asemenea să colinde „Cernowitz”-ul și încă nu se întorseseră. „Bieții băieți au prilejul să petreacă și ei olecă, săracii...” – mormăi călăul. La Lemberg, cele două ajutoare nu se puteau apropia de nicio femeie, căci toată lumea le cunoștea ocupația, și trebuia să trăiască asemenea unor păgâni. Laufer îl trezi pe cel de al treilea ajutor, tinerelul a cărui mustață abia mijeia deasupra buzelor roșii ca focul.

— Haide, mă! Trage-mi ciubotele!

— Mișcă-te odată! se stropși Laufer, însă stropșeala era doar de formă, căci călăul îl apucă mângâietor de părul roșu, care părea o flacăra de aur, și-l bătu cu palma peste ceafă. Hai, măi, hai! Așa! Trage și cealaltă ciubotă... Da' de ce nu te-ai dus și tu în oraș, ha?

— Ce era să caut? căscă somnoros ajutorul.

— Ce era să cauți?! Na! Asta-i bună! Să fiu eu în locu' tău... Thii, să am numai douăzeci de ani! Aș ști ce să caut... Stinge lumânarea și marș la culcare, prostule! Mișcă, mă! Mișcă!

După câtva timp, oftă:

— Cine te-a pus să te faci ucenic de călău?

La orele 4, un gardian bătu în geamul odăii. Laufer bojbăi prin întuneric și aprinse un fanar; apoi, își scutură ajutoarele, care, încă amețite de băutură, ar fi avut mare poftă să mai doarmă.

— La treabă, băieți, la treabă! După ce terminăm, vă puteți culca iarăși! le promise dânsul, deși știa prea bine că, după orice execuție, nimeni din ei nu mai reușește să-și închidă ochii, ci se pune să bea până la pierderea cunoștinței.

Se-mbrăcară în grabă și ieșiră în ogradă. Un gardian aprinse o torță și-o înfipse lângă spânzurătoare, așa că zidurile

interioare ale închisorii luaseră o culoare roșie, de iad. Ploaia nu contenise. Bălțile, în care se oglindea torța, păreau de sânge.

— Afurisită vreme! Îmi distruge nervii..., se plânse călăul. Mă! De ce dracu' nu pui scaunul sub spânzurătoare? Umezești bine ștreangul, dacă nu l-a umezit ploaia destul, și ungeți-l cu săpun! De toate trebuie să am eu grijă..., se tângui dânsul, tușind sec. N-am văzut oameni mai lăsători decât voi!

Ajutoarele făcură întocmai și, apoi, aduseră sicriul. Mai în umbră, aștepta un furgon, la care erau înhămate două gloabe ca vai de ele. În curând, se luminară câteva ferestre; venise directorul. Laufer se prezentă imediat la dânsul.

— Gata? Totul în ordine?

— În ordine, domnule director, raportă călăul, luând poziție de drepti.

Peste un sfert de oră, Laufer și două din ajutoarele sale intrară în celula condamnatului. În tot spectacolul execuției, acestea era momentul cel mai penibil pentru călău, căci unii condamnați strigau și se-apărau cu-nverșunare, așa că trebuia să se-ntrebuințeze forța.

Inochent Timoteiu însă era liniștit și călăul fu foarte bucuros de acest lucru.

— Ia o gură de rom. Poți lua și două, că nu mă supăr..., și-i întinse sticla cu băutură; condamnatul făcu un gest de refuz; totuși, pe urmă, înghiți câteva guri. Așa, măi băietane! Să-ți leg mâinile?

— Trebuie numaidecât?

— Nu, dar e mai bine. Că, la Lemberg, am avut o mare belea cu o femeie căruia nu i le-am legat...

Flăcăul se supuse. Călăul îi vâri o țigară între buze și i-o aprinse. Preotul de la biserica Sfântul Nicolae, care fusese

chemat să-l asiste pe condamnat, murmură rugăciuni într-un ungher și glasul curgea lin ca o cântare de îngeri.

— Nu te gânde la nimic, băietane... Nu mai gânde la nimic..., îl îndemnă călăul. Totul are să fie foarte ușor... Să nu te sperii, că, atunci, e mai rău... Fii liniștit, cât mai liniștit... Și să nu-ți încorzi trupul.

Directorul aștepta în coridor.

Inochent păși calm în întuneric și, urmat de ceilalți, o luă înaintea; cineva ridică fanarul, ca Timoteiu să vadă drumul. Directorul se-apropie cu o implorare în ochi de condamnatul care parcă zâmbea cuiva nevăzut. Flăcăul se-opri și fu cuprins de milă pentru omul de lângă sine, omul care voia să știe cu orice preț.

— Inochent Timoteiu, poate că vrei să spui de ce l-ai omorât pe tatăl tău...

Flăcăul dădu încet cu mâinile într-o parte, ca și cum ar fi vrut s-alunge pe cineva sau să-și facă loc printre văpăile cine-știe-cărui foc necruțător.

— Da. Am să vă spun. L-am ucis, fiindcă am luptat cu diavolul.

— Ai luptat cu diavolul? întrebă aiurit directorul, care părea foarte palid în lumina fanarului.

— Da. Iată, v-am spus taina. Și, de-aici, începe altă taină, pe care n-o mai pot spune, fiindcă n-o știu. Fiindcă nimeni nu poate s-o știe. Nimeni... Numai Dumnezeu!

Spre marea sa mirare, Pasternak văzu, la lumina fume-goasă a fanarului, pe care unul din ajutoarele călăului îl tot agita deasupra tuturor, că directorul are lacrimi în ochi și, pentru prima dată de când era funcționar la penitenciarul din Cernăuți, avu o undă de simpatie față de morocănosul și nesuferitul său superior.